

раїнської дружби, а саме — гопак у виконанні дитячого єврейського ансамблю (від інформантки знаю, що гопаки танцюють й арабські діти, але не спостерігала цього). Натомість концерт “Говорить Київ”, на жаль, пройшов на низькому аматорському рівні. Навіть об’ява подавалася російською, як і більшість інформації. Українська мова використана лише у назві концерту та у запрошенні (“ласкаво просимо”), а на івриті опущені всі елементи, які вказують на спробу об’єднати емігрантів з України. Івритомовний ізраїльтянин мав сприймати захід лише як концерт певної культури. Разом з тим, організаторка концерту Олександра Єфименко-Айнгорн, яка на івриті пропустила своє українське прізвище, мала на увазі не лише співи та декламування, а й об’єднання людей. Вона звернулася до публіки із словами: “Говорить Київ. Починаємо передачу для співвітчизників, які проживають за кордоном.” Ведучи “передачу”, вона нібито знову стала диктором (в об’яві слово “колишній” було навмисно опущене, немовби повертаючи час назад). Хоч рівень цих двох концертів дуже різний, вони мали спільне значення — це перші спроби емігрантів вголос заговорити рідною українською мовою.

Більшість емігрантів з України, у тому числі й українці, в Ізраїлі розмовляють російською мовою. Назви продуктів харчування, які емігранти полюбили в Україні і які виготовляють в Ізраїлі, в більшості подаються ро-

сійською мовою. Цікаво, що торт “Карпати” перекладений на іврит як “Добуш”. Саме так називають тут Олексу Довбуша, українського ватажка, відомого ізраїльтянам з єврейського фольклору та єврейської художньої літератури¹, а функцію української мови інколи виконують фотографії українців у національному одязі. Лише одного разу я побачила на магазині українську вівіску “Львів”; навіть магазин “Україна” має російську графіку.

І нарешті, виходить газета “Бабушка”, яка, за словами головного редактора пані Олени Лейбензон, є, по суті, філією однієї української газети, де читачі обмінюються народними засобами лікування. Абсолютна більшість цих матеріалів береться в Україні й перекладається російською мовою, а українські листи наводяться для колориту.

Отже, як бачимо, останнім часом в Ізраїлі стали помітнішими спроби українців та деяких євреїв з України поширити вживання української мови та пропагувати українську культуру, але вести мову про українську діаспору в Ізраїлі поки що не можна². На заваді стоять два основні фактори: по-перше, велика асимільованість емігрантів російськомовною культурою, і по-друге, поділ українців між єврейською та арабською частинами ізраїльського суспільства.

¹ Фіалкова Л. Олекса Довбуш та єврейська культура // *Сучасність*. — 1996. — № 10. — С. 66–71.

² Див. *Fialkova L. Byelorussian and Ukrainian Languages in Israel: Preliminary Remarks. Jews and Slavs*, in press.

СВЯТО НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ В ЛАТВІЇ

Леся Вахніна

Щороку в різних країнах Європи та США за ініціативою Міжнародної Комісії з вивчення народних пісень та балад при SIEF (Міжнародне Товариство етнологів та фольклористів) влаштовуються конференції з вив-

чення балад. До складу SIEF входить цілий ряд комісій, метою яких є дослідження та охорона народної культури. Вони активно діють переважно в європейських країнах, де до народних традицій ставляться сьогодні як

до реліктових явищ, намагаючись їх всіляко зберегти й популяризувати, незважаючи на загальні глобалізаційні процеси.

З Міжнародною Комісією з вивчення народних пісень та балад при SIEF, до складу якої мені пощастило увійти, я познайомилася саме на баладних конференціях, які мали місце в різних країнах, зокрема в Німеччині (1998), Шотландії (1999), Румунії (2000), Угорщині (2001) і остання 34-а Міжнародна баладна конференція в Ризі, яка відбувалася з 19 по 25 липня 2004 р. в Інституті літератури, фольклору та мистецтвознавства при Латвійському університеті під патронатом президента Латвії проф. Вайри Віке Фрайберг.

Н а р о д и Балтії здавна с л а в л я т ь с я своєю високою музичною культурою та особливо дбайливим ставленням до фольклору. Президент Латвії, що має звання професора психології, надрукувала також ряд праць про латвійські даїни. На академічне ж видання латиського героїчного епосу ЮНЕСКО виділила спеціальний грант.

Згаданий Інститут не випадково був обраний місцем проведення конференції, адже в його структурі зберігся унікальний текстовий та фоноархів ще з початку ХХ ст. Особливо піклуються латиські фольклористи про багатющу спадщину свого славетного збирача народного епосу Барона. Понад 50 учасників конференції з різних країн світу мали можливість ознайомитися із спеціальною виставкою архівних матеріалів, на якій були представлені численні експедиційні матеріали Інституту. Очолює архів заступник директора Інституту доктор Дас Була, якій і випала почесна місія організації баладної конференції в Ризі. На її урочистому відкритті виступив Президент Латвійської АН.

Слід відзначити, що 34-а Міжнародна баладна конференція знайшла широку фінансову підтримку цілого ряду державних установ, зокрема Латвійської Академії наук, Мерії міста Риги, Адміністрації Президента Латвії та Центру народних мистецтв, Фондації охорони культурної спадщини. Важлива роль належала й президенту Латвії, яка із своїм чоловіком Імансом Фрайбергом вже представляла у своїх доповідях мистецтво латиських даїн ще починаючи з 1990 р. як учасник декількох баладних конференцій. Не випадково в день відкриття конференції вона організувала прийом для всіх її учасників у своїй президентській резиденції, де прозвучали латиські народні пісні у виконанні

Зліва-направо: Президент Міжнародної Комісії з дослідження народних пісень та балад SIEF — проф. Луїза Дель Гвідічі; пров. н. с. ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України — Л. К. Вахніна, Президент Латвії — Вайра Віке Фрайберг.

фольклорних колективів. Вайра та Іманс брали участь і в заключних урочистостях з нагоди закриття конференції. Вона була доступною для спілкування з усіма, намагалася познайомитися з кожним гостем. Під час нашої розмови вона зацікавилася,

дізнавшись, що наступна 35 баладна конференція має відбутися 2005 р. в Києві і висловила своє занепокоєння тогочасною передвиборчою ситуацією в Україні. Наприкінці розмови, підписавши мені на звороті нашу спільну фотографію, вона тихо попросила передати Віктору Андрійовичу Ющенку побажання перемогти на виборчих перегонах, як би важко не було. Україна має стати демократичною державою. Я часто згадувала її слова в грудні 2004 р. і щиро раділа, коли ця мудра, елегантна жінка з помаранчевою трояндою з'явилася на церемонії інавгурації В. А. Ющенка.

Проблематика доповідей учасників, що представляли в основному європейські країни — Великобританію, Бельгію, Німеччину, Португалію, Польщу, Балтійські країни, а також США, Канаду та Австралію — була до-

силь різноманітною — від аналізу історичної фольклорної пам'яті, поезики балад, до гендерної тематики. Одне із секційних засідань було присвячене образам жінок в народних баладах. Конференція відбувалася в старовинному Будинку журналіста. Досить активними були доповідачі з країн Балтії, більшість яких вперше брала участь в подібній конференції. Одне із засідань було поєднане з екскурсійною програмою у романтичне своїми пейзажами містечко Сігулда. Справжнім святом для учасників конференції стало також відвідання Етнографічного музею-скансену в м. Ризі, де вони познайомилися з різноманітними фольклорними колективами Латвії.

На таких конференціях особливе значення надається дискусіям під час обговорення доповідей та наприкінці, на заключному засіданні, де збираються члени Комісії на бізнес-мітинг, щоб зробити висновки й намітити нові перспективи дослідження народних пісень та балад. Вирішується одночасно і місце майбутньої конференції. Комісію очолює президент, який обирається на 5 років. У Латвії члени Комісії подякували своєму президентові, директору інституту італійського фольклору проф. університету м. Лос-Анжелес Луїзі Дель Гвідічі, термін перебування якої на цій посаді завершувався. Восени пройшли нові вибори (голосування відбувається електронною поштою) нового президента Комісії, ним стала фольклористка з Німеччини професор, доктор Сабіна Вінер-П'єфо).

Одночасно з баладною конференцією у Ризі проходив міжнародний фольклорний фестиваль "Європеада", який представляє аутентичні фольклорні ансамблі в основному європейських країн. Грандіозне фольклорне свято, концерти якого відбувалися протягом тижня і щовечора транслювалися по всіх каналах Латвійського телебачення, справді вражало своїми масштабами. У ньому взяли участь доповідачі з Шотландії, зокрема відомий дослідник народних балад, проф. університету в Абердині Томас Мак Кін, який виконав старовинні шотландські балади на урочистому відкритті фестивалю. Особливим подарунком для мешканців Риги став парад фольклорних колективів центром міста, кож-

ному з яких надано площу для імпровізованого концерту. Жителі Латвії, які переживали особливе піднесення у зв'язку з прийняттям їх країни до Європейської спільноти, весело співали й танцювали разом з численними ансамблями з Італії, Франції, Бельгії, Шотландії і, звичайно, із своїми земляками, що вперше брали участь у фестивалі. Засмутив лише той факт, що ніде не чулася наша рідна українська пісня. На моє запитання, чому не запрошено жодного українського колективу, президент Європеади з Бельгії відповів: "Ми ж запросили російський ансамбль з Сибіру". Знову треба було розвіювати стереотип, коли часом нас і далі сприймають, як і раніше, в єдиному "совєтському" просторі. Хоча на першій Європеаді, що відбулася в Бельгії (1964 р.), звучав запальний український гопак. Отож треба ще очікувати, коли подібне свято відбудеться у нас. Нова Європеада 2005 р. проходить наприкінці липня в Квімпері (Бретань, Франція).

Приємно, що саме Київ обрано місцем наступної 35 баладної конференції, яка вперше відбуватиметься на пострадянському просторі і втретє в столиці слов'янської країни (попередньо були Прага та Любляна). Рішення провести таку конференцію в Україні вже дебатовалося протягом кількох років з ініціативи нашої німецької колеги, професора фольклору, доктора Хельги Стайн, яка вже відвідувала наш Інститут і добре знайома саме з дослідженнями українських фольклористів. Особливим внеском у світову науку, на її думку, стало багатотомне видання "Українська народна творчість", де декілька томів саме народних балад привернули її увагу. З проголошенням незалежності України вона чимало зробила для популяризації нашої культури в Німеччині, організовуючи українські виставки в Етнографічному музеї м. Хільдесхайм. За внесок у розвиток зв'язків між Заходом і Сходом вона 16 квітня 2004 р. була навіть відзначена урядовою нагородою Німеччини.

Сподіваємось, що приклад збереження народної культури і особливо фольклору в Латвії, стане для України реальним.